Awqs dunIAw Kunk nwmu KudwieAw]
kil qwqI TWFw hir nwau]

ਭਾਗ-4

ਫਰੀਦਾ ਮੈ ਜਾਨਿਆ ਦੁਖੁ ਮੁਝ ਕੂ ਦੁਖੁ ਸਬਾਇਐ ਜਗਿ ॥
ਊਚੇ ਚੜਿ ਕੈ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹਾ ਅਗਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੮੨)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਪੰਗਤੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ **'ਸਰਬ-ਰਹੀ-ਭਰਪੂਰ' ਗੁੱਝੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਨੀ ਨੂੰ**—

ਜਾਣਨ

ਸਮਝਣ

ਪਹਿਚਾਨਣ

ਬੁੱਝਣ

ਸ਼ਿਨਾਖਤ

ਕਰਨ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ **'ਮਰਜ਼' ਦੀ ਸ਼ਿਨਾਖਤ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ**—ਉਸ ਦਾ **ਇਲਾਜ** ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਯਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਪਿਛਲਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਅੰਦਰਲੀ **'ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ'** ਦੀ ਬਾਬਤ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ।

ਯਾਦ ਰਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ **'ਮਾਨਸਿਕ ਅੱਗ'** ਦੀ ਬਾਬਤ—

ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ

ਸੁਣ-ਸੁਣਾ ਕੇ

ਸਮਝ-ਸਮਝਾ ਕੇ

ਫੋਕਾ ਗਿਆਨ ਘੋਟ ਕੇ

ਵੇਦਾਂਤ ਦੀਆਂ ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ ਘੋਖ ਕੇ

ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜਾਂ

ਅਨੇਕਾਂ ਭੇਖਾਂ

Lekh 41

Fareed, I thought that I was in trouble; the whole world is in trouble!
When I climbed the hill and looked around, I saw this fire in each and every home. *1382*

According to the above quotation from Gurbani it is very important to

know

understand

recognise

unravel

diagnose

the 'ever present over-whelming' mental fire because without diagnosing the 'patient' he cannot be treated or the treatment will be wrong.

A lot has been mentioned about this 'invisible fire' in the previous lekhs on this topic.

It is important to bear in mind that –

by reading and reading

by listening and listening

by understanding and understanding

by digressing hollow knowledge

by delving into the philosophies of the vedas

through scientific research

by wearing distinctive religious garbs

ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ

ਪਾਠ-ਪੂਜਾ

ਦਾਨ-ਪੁੰਨ

ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਧਨਾ

ਦੁਆਰਾ—

ਜਾਣਿਆ

ਸਮਝਿਆ

ਚੀਨਿਆ

ਪਹਿਚਾਨਿਆ

ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਪੜਿ ਪੰਡਿਤੁ ਅਵਰਾ ਸਮਝਾਏ ॥
ਘਰ ਜਲਤੇ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੪੬)

ਛੋਡਿਹੁ ਨਿੰਦਾ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥
ਪੜਿ ਪੜਿ ਦਝਹਿ ਸਾਤਿ ਨ ਆਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੨੬)

ਅੰਤਰਿ ਅਗਨਿ ਬਾਹਰਿ ਤਨੁ ਸੁਆਹ ॥
ਗਲਿ ਪਾਥਰ ਕੈਸੇ ਤਰੈ ਅਥਾਹ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੬੭)

ਭੇਖ ਅਨੇਕ ਅਗਨਿ ਨਹੀ ਬੁਝੈ ॥
ਕੋਟਿ ਉਪਾਵ ਦਰਗਹ ਨਹੀ ਸਿਝੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੬੬)

ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਆਵੀ ਵੇਦਿ ਮਥਿ ਅਗਨੀ ਅੰਦਰਿ ਤਪਤਿ ਤਪਾਇਆ ॥ (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੧/੧੧)

ਇਹ **ਗੁੱਝੀ ਮਾਨਸਿਕ 'ਅੱਗ'**, ਮੱਛਰ ਅਤੇ ਕੀੜਿਆਂ-ਮਕੌੜਿਆਂ ਵਾਂਗ, **ਹਉਮੈ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਹਨੇਰ ਯਾ ਮਾਇਕੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੁਆਰਾ,** ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਸੂਖਮ **'ਭਾਵਕ ਤਬਕੇ'** ਵਿਚ ਹੀ—

ਉਪਜਦੀ ਹੈ

ਸੁਲਘਦੀ ਹੈ

ਮੱਘਦੀ ਹੈ

ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

(by practicing) rites and rituals
by recitation (of religious texts) and worship
by giving alms and charities
by practicing religious disciplines

this 'mental fire' cannot be

known

understood

discovered

recognized.

1 *The Pandit, the religious scholar, reads and instructs others,*
but he does not realize that his own home is on fire. 1046

2 *Abandon slander and envy of others.*
Reading and studying, they burn, and do not find tranquility. 1126

3 *The fire of desire rages within; outwardly they apply ashes to their bodies.*
There is a stone around their neck - how can they cross the unfathomable ocean? 267

4 *Wearing various religious robes, the fire is not extinguished.*
Even making millions of efforts, you shall not be accepted in the Court of the Lord. 266

5 *Churning of the Vedas could not obtain peace for him and he started scorching one and all in the heat of his ego. V Bh Gu.1/11*

This invisible mental 'fire', like mosquitoes and maggots finds its way into our mind's subtlest discriminatory consciousness where through the darkness of egotism's doubt-fallacy or materialism's ignorance it –

takes root

simmers

glows

spreads

ਗੱਜਦੀ ਹੈ
ਲਾਟਾਂ ਛਡਦੀ ਹੈ
ਭਾਂਬੜ ਮਚਾਉਂਦੀ ਹੈ
ਸਾੜਦੀ-ਬਾਲਦੀ ਹੈ
ਤਬਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਇਹਨਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ ਦੀ—

ਜਨਮ-ਭੂਮੀ
ਜੀਵਨ-ਖੇਤਰ
ਖੇਲ-ਅਖਾੜਾ
ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰਾ
ਬੋਲ-ਬਾਲੇ

ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਯਾ ਸੋਮਾਂ, ਸਾਡਾ ਅੰਦਰਲਾ ਮਾਨਸਿਕ ਮੰਡਲ ਅਥਵਾ—

ਮਨ
ਚਿਤ
ਬੁੱਧੀ
ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ

ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਉਕਸਾਹਟ ਦੇ ਕਾਰਨ, 'ਜਵਾਲਾ ਮੁਖੀ' ਵਾਂਗ, ਇਹ ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਦੀ ਬਾਹਰ ਵਲ—

ਮੱਘ ਕੇ
ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੁੰਦੀ
ਗੱਜਦੀ
ਵੱਜਦੀ

ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨ ਕੇ ਅਥਵਾ ਬੁੱਝ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਬੁਝਾਉਣ' ਦਾ—

ਪ੍ਰਬੰਧ
ਬਚਾਉ
ਇਲਾਜ

thunders
bursts into flames
leaps out in tongues of fire
burns and scorches
and devastates.

In other words the centre or source of this invisible fire's

birth place
life's arena
area of play
base of operation
dominion of power

is limited to ours mind's internal mental realm that is the

mind
consciousness
discriminatory faculty
subconscious ness

from where by way of some provocation like a 'volcano' the invisible fire

after igniting
manifests itself
comes into being
thunders
bursts

outwards through our body devastating everything (within its reach).

That is why by identifying this fire, by recognizing it, the

arrangement
protection
cure

ਕਰਨ ਦਾ **ਉਪਾਉ** ਭੀ, ਸਾਡੇ **'ਅੰਤਰ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ' ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।**

ਹਨੇਰਾ—ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ **'ਅਣਹੋਂਦ'** ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਹੈ।

ਹਨੇਰਾ – **'ਢੋਣ' ਨਾਲ** ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਅਗਨੀ —ਨੂੰ ਲਕੜਾਂ ਅਤੇ ਤੇਲ ਆਦਿ **ਬਾਲਣ ਨਾਲ** ਨਹੀਂ ਬੁਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ **'ਹਉਮੈ' ਦਾ ਭਰਮ ਭੀ** ਆਤਮਿਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ **ਅਣਹੋਂਦ ਯਾ ਭੁਲ ਤੋਂ ਹੀ ਉਪਜਿਆ ਹੈ।**

ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਕੀ ਭ੍ਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੀ **ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਗੁੱਝੀ ਅਗਨੀ ਵਿਚ—**

ਰਹਿੰਦਿਆਂ
ਬਹਿੰਦਿਆਂ
ਵਸਦਿਆਂ
ਜੰਮਦਿਆਂ
ਮਰਦਿਆਂ
ਦੁਖ ਭੋਗਦਿਆਂ
ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦਿਆਂ

ਸਾਨੂੰ ਕਿਤਨੇ—

ਸਾਲ
ਉਮਰਾਂ
ਜਨਮ
ਜੁਗ

ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ ! ਪਰ, ਫਿਰ ਭੀ ਇਸ **'ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਾਨੂੰ—**

ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਪਹਿਚਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਚਿੰਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਨਿਸਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ !!!

needed to douse (put off) this fire can only be made in the 'Divine Realm within'.

Darkness – is not the 'absence' of light.
Darkness – cannot be eliminated by 'carting' it away.
Fire - cannot be doused or put off with fuels such as wood or gas.

In the same way the doubt-fallacy of 'egotism' has risen from the absence or the forgetfulness of Divine Illumination.

The regret is that while

living
sitting
abiding
coming into this world
dying
facing misery
growing

in the invisible fire ignited by ignorance of materialism's doubt fallacy,

so many

years
lives
births
ages

have gone by for us, yet still we -

are not unaware
have no knowledge
have no thought
have no recognition
have no concern
have no idea

about this 'invisible fire'.

ਜਦ 'ਮਰਜ਼' ਦਾ ਖਿਆਲ ਯਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਜ ਯਾ ਬਚਾਉ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ !!!

ਇਹ **'ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਨੀ'** ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ, **ਮਨ, ਚਿਤ, ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਤਨੀ**—

ਧੱਸ
ਵੱਸ
ਰਸ
ਸਮਾ

ਗਈ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ **ਅਨਿਖੜਵਾਂ ਅੰਸ਼** ਬਣ ਗਈ ਹੈ, **ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ 'ਪੱਖ' ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਸੇਕ ਦਾ**—

ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ
ਬੋਲ-ਬਾਲਾ
ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰਾ

ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ—

ਭਾਹ
ਜਲਵਾ
ਸੇਕ
ਲਾਟਾਂ
ਭਾਂਬੜ
ਸਾੜ
ਧੂੰਆਂ
ਕਾਲਖ
ਤਬਾਹੀ,

ਹਰ ਪਾਸੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਜਦ ਅਸੀਂ **ਆਰਾਮ** ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ **ਸਾਧਾਰਨ** ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਪਰ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ **ਹਰਕਤ** ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਯਾ ਦੌੜਦੇ ਹਾਂ—ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਸਾਡਾ ਜਿਸਮ **ਗਰਮ**

When we have no information or experience about a 'malady or disease', then the question of its cure or prevention does not arise at all.

This 'mental fire' has –

thrust
permeated
diffused
saturated

to such an extent inside us, in the mind, conscience, intellect and sub-conscious that it have become an inseparable part of our life and in every aspect of it the

appearance
presence
influence
dealings

of this heat is taking place. The

fire
blaze
heat
flames
burning
smoke
soot
destruction

can be seen everywhere.

When we are taking a rest, our body is relaxed. But as we physically exert ourselves or run – our body gets heated

ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਾਡੀਆਂ **ਬਿਰਤੀਆਂ** ਬਾਹਰ-ਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਦੌੜਦੀਆਂ ਹਨ— ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚ **ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਨੀ ਵੱਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।**

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ, ਕਿ **ਬਿਰਤੀਆਂ** ਦਾ—

ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਹੋਣਾ ਹੀ
'ਅਗਨੀ'

ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਅਤੇ—

ਅੰਤਰ-ਮੁਖੀ ਰਹਿਣਾ ਹੀ
'ਠੰਢ'

ਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਤਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ, ਇਸ '**ਅੰਦਰਲੀ ਗੁੱਝੀ ਅਗਨੀ**' ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਉਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਹਨ——

ਥਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੦੧)

ਮਨ ਰੇ ਥਿਰੁ ਰਹੁ ਮਤੁ ਕਤ ਜਾਹੀ ਜੀਉ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੯੮)

ਸੇਖਾ ਚਉਚਕਿਆ ਚਉਵਾਇਆ ਏਹੁ ਮਨੁ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਣਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੪੬)

ਕਲਿ ਤਾਤੀ ਠਾਂਢਾ ਹਰਿ ਨਾਉ ॥
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸਦਾ ਸੁਖ ਪਾਉ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੮੮)

ਬੰਦੇ ਖੋਜੁ ਦਿਲ ਹਰ ਰੋਜ ਨ ਫਿਰੁ ਪਰੇਸਾਨੀ ਮਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੨੭)

ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਕੋਈ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥
ਮਨੁ ਖੋਜਤ ਨਾਮੁ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੨੮)

ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਯਾ ਰੀਸੋ-ਰੀਸੀ, **ਬੇ-ਲੋੜੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਜਾਂ ਝਮੇਲਿਆਂ** ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ '**ਸਿਰ ਖੁਰਕਣ**' **ਦੀ ਫੁਰਸਤ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।**

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਲਈ '**ਖਾਹ-ਮਖਾਹ**' **ਅਜਾਈਂ** 'ਖਲਜਗਨ' **ਜਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬੇ-ਲੋੜੀ ਚਿੰਤਾ-ਫਿਕਰ ਸਹੇੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।**

The same thing happens to machines.

In the same way just as our mind (attention) focuses on the external and runs, similarly the mental heat (that generates) in the minds increases in tandem.

This means that the focus of the mind –

moving out or going external is

the main cause of the

'heat'

and

remaining focused within is

the experiencing of

'coolness'.

That is why in Gurbani advice is given on how to protect ourselves from this 'internal invisible fire' –

1 *Remain steady in the home of your own self, O beloved servant of the Lord.*
The True Guru shall resolve all your affairs. *201*

2 *O my mind, remain steady, and do not wander away.* *598*

3 *O Shaykh, you wander in the four directions, blown by the four winds; bring your mind back to the home of the One Lord.* *646*

4 *The Dark Age of Kali Yuga is so hot; the Lord's Name is soothing and cool.* *288*
Remember, remember it in meditation, and obtain everlasting peace.

5 *O human being, search your own heart every day, and do not wander around in confusion.* *727*

6 *Let each person examine his own mind, O Siblings of Destiny.*
Examine your mind, and you shall obtain the nine treasures of the Naam. *1128*

Many a time either knowingly or driven by the urge to follow the Jonses we get so absorbed in unnecessary chores or commitments that we have hardly any time to 'scratch our head'.

In this way for no rhyme or reason the misery and heartaches (caused by these chores) expose our mind to unnecessary worry and concern.

ਇਨ੍ਹਾਂ **ਆਪੂ ਸਹੇੜੇ, ਬੇ-ਲੋੜੇ ਝਮੇਲਿਆਂ** (self created unnecessary problems) ਦੁਆਰਾ, ਅਸੀਂ ਕਈ ਖਲਜਗਨ ਅਤੇ **ਪੇਚੀਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ** (complicated problems) ਵਿਚ ਇਤਨੇ **ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ**, ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ **ਹੱਲ** ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ **ਸਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਖਰਚ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ,** ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਦੇ **ਚਿੰਤਾ**-ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸੜਦੇ-ਬਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੩)

ਇਹੁ ਮਨੁ ਧੰਧੈ ਬਾਂਧਾ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
ਮਾਇਆ ਮੂਠਾ ਸਦਾ ਬਿਲਲਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੭੬)

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਬਹੁ ਚਿਤਵਦੇ ਬਹੁ ਆਸਾ ਲੋਭੁ ਵਿਕਾਰ ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਅਸਥਿਰੁ ਨਾ ਥੀਐ ਮਰਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਖਿਨ ਵਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੪੧੭)

ਪਰ, ਸਾਡਾ ਮਨ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ **ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਦੌੜਨ ਦਾ ਇਤਨਾ ਆਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਇਕ ਖਿਨ-ਪਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ** ! ਤਦੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਪਾਰੇ' ਦੀ ਨਿਆਈਂ **'ਚੰਚਲ'** ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਆਮ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਭੀ ਇਹੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ, ਕਿ ਪਾਠ, ਸੰਗਤ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ **ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ ।**

ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ **'ਬਾਹਰ ਦੌੜਨਾ'** ਮਨ ਦਾ—

ਸੁਭਾਉ
ਆਦਤ
ਫ਼ਿਤਰਤ
ਜੀਵਨ ਰੌੜ੍ਹ (Life flow)

ਹੀ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਇਸ 'ਮਾਨਸਿਕ ਅੱਗ' ਵਿਚ ਜਲ-ਬਲ-ਸੜ ਕੇ **'ਅਗਨੀ ਰੂਪ'** ਹੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਦੇ ਇਸ ਨੂੰ—

'ਆਤਿਸ ਦੁਨੀਆ'
'ਜਗਤ ਜਲੰਦਾ'
'ਅਗ੍ਨ ਕੁੰਟ'
'ਅਗਨ ਸੋਕ ਸਾਗਰ'
'ਪਾਵਕ ਸਾਗਰ'

Through these self inflicted unnecessary problems we get so entangled in the confusion created by these complicated problems that all our strength and energy is used up in trying to solve them, and in the process, our mind keeps burning and simmering in the thoughts and fears-anxieties that fill the mind.

1 *Entangled and enmeshed in the love of false occupations, the whole world is perishing.* 133

2 *This mind is entangled in worldly affairs, creating more and more karma.*
Enchanted by Maya, it cries out in suffering forever. 1176

3 *Mortals give great thought to Maya and emotional attachment; they harbor great hopes, in greed and corruption.*
The self-willed manmukhs do not become steady and stable; they die and are gone in an instant. 1417

Over numerous births and rebirths, our mind through habit, has become so externally orientated that it cannot remain still even for a moment. That is why it is said to be as 'unstable' as mercury.

Generally every seeker has this complaint – the mind is not attentive when during *paath*, being in the sadh sangat-the company of the holy or during kirtan.

The reason is that the 'outward running' of the mind over numerous births have become its
behaviour
habit
reality
life flow.

According to Gurbani the whole world has been so consumed in this 'mental fire' that it has become an 'embodiment of fire' itself. That is why it is referred to as
'the fiery world'
'the world that is burning'
'the cauldron of fire'
'the fiery ocean of grief'
'the burning ocean'

ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਦ ਸਾਡਾ ਮਨ **'ਬਾਹਰ-ਮੁਖੀ'** ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ —

1. ਆਪਣੇ ਇਲਾਹੀ ਕੇਂਦਰ ਅਥਵਾ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮਾ ਤੋਂ **ਪਰੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ 'ਭੁਲ' ਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।**
2. ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਹਰਕਤ ਜਾਂ **ਦੌੜ** (Excertion) ਨਾਲ, ਮਨ ਦੀ **ਅੰਦਰਲੀ ਗੁੱਝੀ ਅਗਨੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।**
3. ਮਨ ਉਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਜਾਂ **'ਕੁਸੰਗਤ'** ਦਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ **ਬਾਹਰਲੀ ਉਕਸਾਹਟ ਨਾਲ,** ਮਨ ਦੀ 'ਗੁੱਝੀ ਅਗਨੀ' ਭਖ ਕੇ ਭਾਂਬੜ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
4. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਮਨ-ਤਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ 'ਸਾੜਦੇ', ਬਲਕਿ ਨਾਲ ਦੇ **ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ 'ਚੁਆਤੀ' ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।**
5. ਸਾਡੇ ਉਤਮ ਅਤੇ ਨੇਕ ਕਰਮ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਭਾਵਨਾ ਭੀ, **ਗੁੱਝੀ ਅਗਨੀ ਨਾਲ ਰਗੜਾ ਖਾ ਕੇ, ਅੱਗ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ** ਭਾਂਬੜ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
6. **ਹਰ 'ਭਾਂਬੜ' ਮਗਰੋਂ ਸਾਡਾ ਮਨ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਨਿਢਾਲ ਅਤੇ ਛਿੱਥਾ** (frustrated) **ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।**
7. ਫੇਰ **ਅਮਲੀ** ਦੀ **'ਟੋਟ'** ਵਾਂਗ ਮੁੜਕੇ ਪਹਿਲੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆਉਣਾ **ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।**

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤਾਈਂ ਸਾਡਾ ਮਨ 'ਬਾਹਰ-ਮੁਖੀ' ਹੋ ਕੇ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦਾ **ਅਸਰ ਲੈਂਦਾ ਰਹੇਗਾ**—ਓਨਾ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਇਸ **'ਗੁੱਝੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਨੀ' ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗੇ।** ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੇ—

ਪਾਠ-ਪੂਜਾ

ਕਥਾ-ਵਾਰਤਾ

ਵਖਿਆਨ

ਕਰਮ-ਕਾਂਡ

ਹਠ-ਧਰਮ

ਸੇਵਾ

ਕਰੀ ਜਾਈਏ !!

When our mind is externally focused (or orientated) –

1 It moves away from or forgets its divine centre-the subconscious self – and become weak.

2 With the rapid vibration or exertion of thoughts, the invisible internal heat' increases.

3 The mind is influenced by the external environment or 'negative company' and with this external stimuli the 'invisible fire' ignites and turns into a ball of fire.

4 In this way we not only burn our own mind and body but also ignite (this fire) in our close companions.

5 The 'invisible fire', rubbing against our virtuous deeds, actions and faithful worship becomes the embodiment of fire and bursts into flames.

6 After each 'burst of flame' our mind becomes weak, life less and frustrated.

7 And then like the addiction of a drug addict it become difficult to return to the previous mental and spiritual condition (that prevailed before the drug addiction).

The conclusion from the foregoing discussion is that for so long as our mind continues to be externally orientated and relies upon the doubt-fallacy of materialism, until then no matter how many-

paaths (readings of the scriptures) and worship

religious sermons and discourses

expositions

rites and rituals

extreme religious disciplines

services

we may perform, we cannot save ourselves from this 'secret mental heat'

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਇਸ 'ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਨੀ' ਵਿਚ **'ਗੁੱਝੇ ਭਾਹਿ' ਸੜ-ਬਲ ਰਹੇ ਹਾਂ।** ਪਰ ਸਾਨੂੰ **ਇਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।**

ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ 'ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ' ਵਿਚ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਜੰਮਦੇ, ਪਲਦੇ, ਵਿਚਰਦੇ, ਪਲਚਦੇ ਅਤੇ ਮਰਦੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇਹ 'ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ' ਸਾਡਾ **'ਜੀਵਨ ਅੰਗ' ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ।**

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੩)

ਚੰਮ ਰੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵੇਹੜਿਆਂ ਵਿਚ **ਚੰਮ ਦੀ 'ਬਦਬੂ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ।** ਉਹਨਾਂ ਦੇ 'ਨੱਕ' ਦੀ **'ਸੁੰਘਣ ਸ਼ਕਤੀ' ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।** ਬਾਹਰਲਾ ਆਦਮੀ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ **ਚੰਮ ਦੀ ਬਦਬੂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।** ਪਰ ਚਮਿਆਰ ਬਿਰਾਦਰੀ ਦਿਨ-ਰਾਤ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ, ਉਸੇ ਬਦਬੂ ਵਾਲੇ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਿਚ **'ਗਿੱਝ'** ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਮ ਦੀ ਬਦਬੂ **ਮਹਿਸੂਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।**

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਭੀ ਅੱਗ ਦੇ **ਸੇਕ ਨਾਲ 'ਹੰਢ' ਜਾਂਦੇ ਹਨ** ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਘੱਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਉਦਾਹਰਨ ਸਾਡੀ ਗੁੱਝੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਨੀ ਦੇ ਸੇਕ ਤੇ ਭੀ ਘੱਟਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਨੀ ਦੇ **ਗੁੱਝੇ ਸੇਕ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਾਂ।** ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਹ **ਗੁੱਝਾ ਸੇਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ** ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੁੱਝੀ ਅਗਨੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ।

ਜਦ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵੱਲ ਗਹੁ ਯਾ **ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਟਦੇ,** ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਗਨੀ **ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗੀ !!** ਇਹ ਪੰਗਤੀਆਂ **ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਘਟਦੀਆਂ !! ਕਿਸੇ ਹੋਰ 'ਮਨਮੁਖ' ਲਈ ਇਹ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ !!!**

ਮਨਮੁਖ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਵਿਆਪੇ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਮਨੂਆ ਥਿਰੁ ਨਾਹਿ ॥
ਅਨਦਿਨੁ ਜਲਤ ਰਹਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਹਉਮੈ ਖਪਹਿ ਖਪਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੫੨)

ਸਾਕਤ ਮੂੜ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬਧਿਕ ਵਿਚਿ ਮਾਇਆ ਫਿਰਹਿ ਫਿਰੰਦੇ ॥
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਲਤ ਕਿਰਤ ਕੇ ਬਾਧੇ ਜਿਉ ਤੇਲੀ ਬਲਦ ਭਵੰਦੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੦੦)

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਅੰਧੁ ਅੰਧਾਰਾ ॥ ਹਉਮੈ ਮੇਰਾ ਪਸਰਿਆ ਪਾਸਾਰਾ ॥
ਅਨਦਿਨੁ ਜਲਤ ਰਹੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸਾਂਤਿ ਨ ਹੋਈ ਹੇ ॥(ਪੰਨਾ-੧੦੪੫)

ਪਾਪੀ ਕਾ ਘਰੁ ਅਗਨੇ ਮਾਹਿ ॥
ਜਲਤ ਰਹੈ ਮਿਟਵੈ ਕਬ ਨਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੬੫)

In this way all of us are burning and simmering in this 'mental fire'. But we are not aware of this. (Why?)

Over numerous births we have been getting born, nurturing, growing, getting entangled and dying in this invisible fire, so much that (living in) this invisible fire has become a 'part of our life'.

1 *Entangled and enmeshed in the love of false occupations, the whole world is perishing.* 133

In the courtyard of those people tanning leather, there is a 'stench' of leather. The sensitivity of their nose buds (to this smell) either disappears completely or diminishes considerably. When a outsider visits their home he immediately senses the 'stench' of leather. But the brotherhood of leather workers cannot sense this stench because they have go so used to working in the atmosphere with that odour all their life.

In the same way the workers working in a fire kiln get used to the heat and they are less sensitive to the heat than others.

This analogy also be applies to the heat of our invisible mental fire. Over numerous births we have been living our lives in the heat of the invisible mental fire. Hence we do not feel its (the presence) nor do we have any knowledge about it.

When we read or hear the following lines from Gurbani we do not pay any serious attention to them, because we feel that we are not affected by this fire. This Bani have been written for some other 'manmukh' (mind orientated person).

2 *The self-willed manmukhs are engrossed in emotional attachment to Maya; in the love of duality, their minds are unsteady.*
Night and day, they are burning; day and night, they are totally ruined by their egotism. 652

3 *The foolish faithless cynics are held captive by Maya; in Maya, they continue wandering, wandering around.*
Burnt by desire, and bound by the karma of their past actions, they go round and round, like the ox at the mill press. 800

4 *Love and attachment to Maya are utter darkness.*
Egotism and possessiveness have spread throughout the expanse of the universe.
Night and day, they burn, day and night; without the Guru, there is no peace or tranquility. 1045

5 *The home of the sinner is on fire.*
It keeps burning, and the fire cannot be extinguished. 1165

ਮਨਮੁਖ ਬੋਲੇ ਅੰਧੁਲੇ ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਅਗਨੀ ਕਾ ਵਾਸੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੪੧੫)

ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅੰਦਰਲੀ 'ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ' ਨੂੰ **ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੀਏ ਜਾਂ ਨਾ,** ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਜਦ ਤਾਂਈ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ **ਹੇਠਲੀਆਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ—**

ਦੂਜਾ-ਭਾਵ
ਮੈਂ-ਮੇਰੀ
ਈਰਖਾ
ਦਵੈਤ
ਸ਼ਕ
ਸਾੜਾ
ਕਲਝਣਾ
ਰੋਸੇ
ਗਿਲ੍ਹੇ
ਤਅੱਸਬ
ਘਿਰਨਾ
ਸ਼ਿਕਾਇਤ
ਵੈਰ
ਵਿਰੋਧ
ਬਦਲਾ
ਕਾਮ
ਕ੍ਰੋਧ
ਲੋਭ
ਮੋਹ
ਹੰਕਾਰ
ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ।

ਆਦਿ **ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵੀ 'ਵਾਸ਼ਨਾ' ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੈ,** ਉਦੋਂ ਤਾਈਂ ਸਾਨੂੰ **ਨਿਸਚਾ** ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਯਾ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਿਆਈਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਨੀ ਦਾ **'ਤਤ' ਜਾਂ 'ਜੜ' ਦਬਿਆ ਜਾਂ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ,** ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਭੀ **ਮਘ ਕੇ ਭਾਂਬੜ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ।**

ਅਸੀਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਗਹੁ ਕਰਕੇ **ਘੋਖਣਾ ਹੈ,** ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ **ਇਹਨਾਂ 'ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ' ਦੀ ਕੋਈ 'ਅੰਸ਼' ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ** ?

ਜੇ ਹੈ— ਤਾਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋਣ ਯਾ ਲੁਕਾਉਣ ਦੀ **ਬਜਾਏ,** ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਸਾਧ

1 *The self-willed manmukhs are deaf and blind; they are filled with the fire of desire.* *1415*

Whether we feel this invisible internal fire or not, but as long as we have in us any one off-spring of the following feelings or emotions -

divided love
envy
duality
suspicion
burning
anger
grievance
intolerance
hatred
complaints
enmity
confrontation
revenge
lust
rage
greed
attachment
ego
desire

then we have to accept that within the recesses of our heart or the sub-conscious mind, the 'essence' or 'root' of this mental fire lies buried or hidden. At any moment this can ignite and burst into flames.

We must truly and honestly look deep into our hearts to ascertain whether any off-spring of the above emotions or feelings is present or not.

If there is – then instead of being neglectful of trying to hide its presence, it is necessary with the light of Gurbani and help from the sadh

ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ **ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਉਪਾਉ** ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ **ਸਾਧ ਸੰਗਤ** ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅੰਤਰ-ਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ **ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਂਗੇ**, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਇਹ ਗੁੱਝੇ 'ਅਗਨੀ-ਤੱਤ' **ਮੱਠੇ ਪੈਂਦੇ ਜਾਣਗੇ** ਅਤੇ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਬੁਝ ਜਾਣਗੇ ।

ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਡਿਠੁ ਮੈ ਹਉਮੈ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ਉਬਰੇ ਸਚੁ ਮਨਿ ਸਬਦਿ ਧਿਆਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੫੧)

ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ **ਅੰਦਰ ਇਸ** ਗੁੱਝੀ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਯਾ ਇਸ ਤੋਂ **ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ**, ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਵੇਸਲੇ ਯਾ ਮਚਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ 'ਗੁੱਝੀ ਅਗਨੀ' **ਵਧਦੀ** ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ **ਤਾਕਤਵਰ** ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਾਡੀ ਇਸ **ਅਣਗਹਿਲੀ ਯਾ ਮਚਲੇਪਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ** ਅਸੀਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭੁਗਤਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਬਲਕਿ ਇਹ 'ਗੁੱਝੀ ਅਗਨੀ' ਸਾਡੇ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ **ਅਗਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ** । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ 'ਆਤਿਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ' ਦੇ **ਭਾਂਬੜ ਦਾ ਚੱਕਰ** (vicious circle) **ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ** ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਇਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ —

ਹੰਸੁ ਹੇਤੁ ਲੋਭੁ ਕੋਪੁ ਚਾਰੇ ਨਦੀਆ ਅਗਿ ॥
ਪਵਹਿ ਦਝਹਿ ਨਾਨਕਾ ਤਰੀਐ ਕਰਮੀ ਲਗਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੪੭)

ਗੁਝੀ ਭਾਹਿ ਜਲੈ ਸੰਸਾਰਾ ਭਗਤ ਨ ਬਿਆਪੈ ਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੭੩)

ਅਗਨਿ ਕੁਟੰਬ ਸਾਗਰ ਸੰਸਾਰ ॥
ਭਰਮ ਮੋਹ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੭੫)

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਨਿ ਜਲੈ ਸੰਸਾਰਾ ॥
ਜਲਿ ਜਲਿ ਖਪੈ ਬਹੁਤੁ ਵਿਕਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੪੪)

ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ ਜਲੈ ਸੰਸਾਰੇ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਵਾਰੈ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੪੯)

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸੂਕਾ ਸੰਸਾਰੁ ।
ਅਗਨਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਲੈ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੭੩)

ਆਤਸ ਦੁਨੀਆ ਖੁਨਕ ਨਾਮੁ ਖੁਦਾਇਆ । (ਪੰਨਾ-੧੨੯੧)

sangat- the company of the holy- to make an effort to protect oneself from these emotions.

As we maintain our presence in the sadh sangat – the company of the holy- and go within our innate self to do simran, slowly but surely this invisible 'element of fire' will begin to subdue and eventually it will disappear.

1 *I have seen that the world is burning, in egotism and the love of duality.*
O Nanak, those who seek the Guru's Sanctuary are saved; within their minds, they meditate on the True Word of the Shabad. *651*

But what normally happens is that instead of identifying this invisible fire within us or wanting to free ourselves from it, we knowingly adopt a couldn't care less attitude or feign ignorance. In this way the 'invisible fire' of these passions begins to increase and gather more strength. We not only face the consequences of our (attitude of being) indifference or feigning ignorance day and night for the whole of our life, but also (set the stage for this) invisible fire to be carried forward to our next life. In this way the vicious cycle of the flames of this fiery life keeps on perpetuating.

Gurbani has this to say about our current condition –

2 Cruelty, material attachment, greed and anger are the four rivers of fire.
Falling into them, one is burned, O Nanak! One is saved only by holding tight to good deeds.

3 The world is being consumed by this hidden fire, but Maya does not cling to the Lord's devotees. 673

4 Family and worldly affairs are an ocean of fire.
Through doubt, emotional attachment and ignorance, we are enveloped in darkness. 675

5 The world is burning up in the fire of desire.
It burns and burns, and is destroyed in all its corruption. 1044

6 The world is burning in the fire of Maya.
The Gurmukh extinguishes this fire, by contemplating the Shabad. 1049

7 Without the Lord's Name, the world is dry and parched.
It burns in the fire of desire, over and over again. 1173

8 The world is on fire; the Name of the Lord is cooling and soothing. 1269

ਉਠੀ ਗਿਲਾਨਿ ਜਗਤ ਵਿਚ
ਹਉਮੈ ਅੰਦਰਿ ਜਲੈ ਲੁਕਾਈ। (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੧/੭)

ਬਾਬਾ ਦੇਖੈ ਧਿਆਨ ਧਰਿ
ਜਲਤੀ ਸਭਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਿਸਿ ਆਈ। (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੧/੨੪)

ਇਹਨਾਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ **ਅਮਲੀ** (practical) ਉਦਾਹਰਨ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ—

1. ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਪਰ ਦੱਸੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਭੀ ਇਸੇ '**ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ**' ਵਿਚ ਸੜ-ਬਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਉ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਉਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, "ਜੀ, ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਲੋਕ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਤਨਾ ਹੀ ਬੱਸ ਹੈ, ਕਿ ਅਸੀਂ—

ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ
ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹਾਜਰੀ ਭਰ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ
ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ
ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ
ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ
ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਰੀਦਾ ਹੈ,

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਗੁਰ-ਗਿਆਨ ਘੋਟਣਾ ਯਾ ਕਮਾਉਣਾ—

ਗਿਆਨੀਆਂ-ਧਿਆਨੀਆਂ, ਸਾਧਾਂ-ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ,
ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਿਹਲੇ ਇਸੇ ਕੰਮ ਜੋਗੇ ਹਨ !!"

2. ਜੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ '**ਸਿਮਰਨ**' ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਘੜਿਆ-ਘੜਾਇਆ ਜੁਆਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ—

"ਜੀ ਅਸੀਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਲੋਕ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਤਨੇ **ਪੁਆੜੇ** ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀ **ਫੁਰਸਤ ਹੀ ਕਿਥੇ ਹੈ** ? ਘਰੋਗੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਰੁਝੇ ਹਾਂ ਕਿ **ਹੋਰ ਕੁਝ ਸੁਝਦਾ ਹੀ** ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਯਾ **ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ,** ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਭੀ ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਲਈ ਤਾਂ—

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ

1 Hatred and degeneracy engrossed the people and egotism burnt one and all. Bh G 1/7

2 In his meditation, Baba (Nanak) found the whole earth burning (with the fire of lust and anger). Bh G 1/24

To make the above quotations clearer some practical examples are given below –

1 If we relate the above lines to someone and say that we too are simmering and burning in this 'invisible fire', and that we too need to do something to protect ourselves from it, the reply we get is, "Sir, we are worldly house-holders, it is enough for us that we

bow before the Guru in the Gurdwara.
register our attendance in the sangat,
do our paath,
listen to kirtan,
do sewa,
do charity,
do not do any bad or evil things,
do good wherever possible.

Beyond this, deliberating upon or cultivating deep knowledge –

is the job of gyanis and holy people. They are the only people who are free to do this kind of job.

2 If we talk to someone about 'simran', we get a ready made reply –

'Sir, we are householders. We have so many problems (to attend to) that we have no time for doing simran. We are so involved in household matters that can't think about doing anything else. Even if we sit to do simran, sleep overpowers us or the mind keeps flirting. It doesn't remain still even for a moment. For a householder –

going to gurdwara to matha *tay-k (bow before the Guru)*

ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ
ਕਿਰਤ-ਵਿਰਤ ਕਰਨੀ
ਆਏ-ਗਏ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ
ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਰਨਾ

ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ—ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਦਾ ਇਹੋ 'ਸਿਮਰਨ' ਤੇ ਭਜਨ-ਬੰਦਗੀ ਹੈ ।

3. ਜਦ ਪੁਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਖ–ਆਰਾਮ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ **ਕੋਈ ਪੁਆੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ –ਤਾਂ 'ਲੰਮਾ' ਸਾਰਾ 'ਹਉਕਾ' ਲੈ ਕੇ ਇਉਂ** ਫੁਟਦਾ ਹੈ—

"**ਜੀ ਪੁੱਛੋ ਨਾ !** ਬੇਅੰਤ ਪੁਆੜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਫਿਕਰਾਂ ਨਾਲ **ਲੱਕ ਟੁਟਿਆ ਪਿਆ ਹੈ**, ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ !!

ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ-ਬਿਮਾਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
ਲੜਕੀਆਂ ਜੁਆਨ ਹਨ, ਵਿਆਹੁਣ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ ।
ਇਕ ਵਿਆਹੀ ਲੜਕੀ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ।
ਦੂਜੀ ਦਾ ਪਤੀ ਵੈਲੀ ਹੈ ।
ਤੀਜੀ ਦਾ ਪਤੀ ਲੈਣ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ।
ਨੂੰਹ ਦੇ ਲੜਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੁੜੀਆਂ ਹੀ ਜੰਮਦੀਆਂ ਹਨ ।
ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।
ਲੈਹਣੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ ।
ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਿਆ ਹੈ ।
ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।
ਇਕ ਲੜਕਾ ਵੈਲੀ ਹੈ, ਘਰ ਉਜਾੜਦਾ ਹੈ ।
ਦੂਜੇ ਦਾ ਵਪਾਰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ।

ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਝਮੇਲਿਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦੀ **ਧੁਖ-ਧੁਖੀ** ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ! "**ਸਿਮਰਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ ?**"

4. ਜਦ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਐਨੀ ਚੰਗੀ ਰਹਿਣੀ (living standard) **ਕਿਵੇਂ ਰਖਦੇ ਹੋ,** ਤਾਂ ਜੁਆਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ—

ਜੀ, ਮੈਂ ਪਟਵਾਰੀ ਹਾਂ ।
ਘਰ ਵਾਲੀ ਟੀਚਰ ਹੈ ।
ਇਕ ਲੜਕਾ ਕਲਰਕ ਹੈ ।

ਹਾਂ ਜੀ, ਸਾਡੀ **ਤਨਖਾਹ ਤਾਂ ਥੋੜੀ ਹੈ**, ਪਰ ਸੁਖ ਨਾਲ **ਉਪਰੋਂ ਚੰਗੀ ਸੋਹਣੀ**

doing as much paath as possible,
attending to the daily chores,
serving guests,
doing good whenever possible,

is more than enough. This is a householder's simran and this is his worship.

3 When we ask- you have all the facilities for comfort and ease, you should not be facing any problems – then with a deep sigh they blurt out -

"Sir, don't ask. We are totally fagged out by numerous problems and worries. Day and night anxiety never leaves us.

someone or other keeps falling ill.
girls have come of age. now we have to worry about their marriage.
one married girl is widowed.
the husband of the other is an addict.
the third daughter's husband never comes to inquire about her.
the daughter in law has no son. She gives birth to only daughters
the tenants are giving a lot of trouble.
there is this conflict about the land.
income tax has to be paid.
one boy is an addict. He is destroying the house
the second boy's business has failed. He is not focused.

and when so many problems demand our attention, how can we do simran?

4 When asked how come your standard of living is so high – the reply is

Sir, I am a *patvaari (a junior surveyor).*
my wife is a teacher.
one boy is a clerk.

It is true our salary is low but fortunately the money earned from other sources is quite substantial

ਕਮਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਭੀ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।

5. ਜਦ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ **ਸ਼ੁਗਲ** ਕੀ ਹੈ ? ਤਾਂ ਝੱਟ ਕਹਿ ਉਠੇ —

"ਘਰ ਦੇ ਪੁਆੜੇ ਐਨੇ ਹਨ ਕਿ **ਸ਼ੁਗਲ ਕਿਥੇ ਸੁਝਦੇ ਹਨ ।** ਫਿਕਰਾਂ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ । ਗੋਲੀ ਖਾਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਯਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਊਆ ਪੀਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

6. ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ **ਸਤਸੰਗ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨੂੰ ਕਹੀਦਾ ਹੈ,** ਤਾਂ ਕੋਰਾ ਜੁਆਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ—

ਜੀ, ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ।

ਵਾਕ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ।

ਰੱਬ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ ।

ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ।

ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕੰਮ ਵਿਗੜਦੇ ਹਨ ।

ਖੇਚਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਖਰਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

7. ਜਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ 'ਉਪਰਲੀ ਕਮਾਈ' ਯਾ **'ਰਿਸ਼ਵਤ' ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੈ,** ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਜੁਆਬ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ —

"**ਭੋਲਿਓ ਲੋਕੋ** !! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ । ਅਜਕਲ੍ਹ ਤਾਂ **ਉਪਰਲੀ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।** ਜਦ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸਵਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਗਲਾ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਭੇਟਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ? **ਇਹ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?** ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਉਪਰਲੀ ਕਮਾਈ ਜਾਂ ਵੱਢੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਪੇਟੇ, ਓਤ-ਪੋਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਧਸ-ਰਸ ਗਈ ਹੈ, ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਦੇ **ਖੂਨ ਵਿਚ ਇਹ ਰਚ-ਮਿਚ ਚੁਕੀ ਹੈ ।** ਜਦੋਂ ਇਹ **ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ 'ਜਾਇਜ਼' ਹੈ,** ਤਾ ਸਾਡੇ **ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?** ਸਾਡਾ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਡੰਗ ਹੀ ਇਸੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ— ਨਿਰੀ-

besides the wife gives tuitions too.

5 When asked – what about your entertainment? Immediately the answer comes -

There are so many household problems that there is hardly any time to think about entertainment. Anxiety keeps us from sleeping. Sleeping pill has to be taken or a peg of liquor needs to be taken (to lessen the anxiety.

6 If someone is asked to go to a satsang a point blank refusal is made -

Sir, we have Maharaj Ji's parkash at home.

We bow before the Guru.

We take vaak.

God is within us.

There is no need to go to any other place.

Things can go qron when we go out.

It takes an effort.

Expenditure takes place.

7 We told them that the (money earned from)underhand source of income or corruption is illegitimate as Gurbani commands us earn money through rightful means. Boldly the reply comes –

O good people, you are talking about the past. Today it is not possible to make ends meet without this earning from other sources. When we solve someone else's problem, then that person, out of gratitude makes a gift. But we never demand. The second thing is that this source of income from questionable sources or corruption has thrust and diffused itself into our system and has become so interwoven and intertwined into every facet of our life that no work can be done without it. From the lowest of the employees to the highest of the officers it has diffused and permeated into their blood. When it is legitimate for people holding high office then how can it be deemed as illegitimate for poor people like us. Poor people like us actually survive because of this –

ਪੂਰੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ—ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਖਰਚੇ ਕਿਥੋਂ ਪੂਰੇ ਕਰੀਏ ?"

8. ਜਦ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ—ਇਸ ਦੇ ਬੜੇ ਭੈੜੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੁਆਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ—

"ਸ਼ਰਾਬ ਤਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ **'ਸੋਮ-ਰਸ'** ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ, ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ, ਨਵਾਬਾਂ ਅਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ **ਸ਼ੁਗਲ ਹੈ।** ਜੇ ਇਹ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਿਆਣੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਕਿਉਂ ਮਾੜੀ ਹੈ ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫਿਕਰ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ **'ਘੁਟ'** ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ **ਮਾਨਸਿਕ ਤਨਾਓ** (nervous tension) **ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।**

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ **ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ** —

ਸਿਆਣਪਾਂ
ਚਤੁਰਾਈਆਂ
ਢਕੌਂਸਲੇ
ਬਹਾਨੇ
ਹੁੱਜਤਾਂ
ਢੁੱਚਰਾਂ

ਘੜ-ਘੜ ਕੇ, ਆਪਣੇ **ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖਿਆਲਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਤਸੱਲੀ ਦੇ ਕੇ, ਅਪਣੇ 'ਆਪੇ' ਨਾਲ 'ਧੋਖਾ' ਕਰਦੇ ਹਾਂ** ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਲੀਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰਲੀ **'ਗੁੱਝੀ ਅਗਨੀ' ਵਿਚ ਤੇਲ ਪਾ ਰਹੇ ਹਾਂ**— ਜਿਸ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ **ਮਘਾ ਕੇ** ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ **ਮਾਨਸਿਕ ਭਾਂਬੜ ਵਧਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।**

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ—

ਮੁਖਿ ਨਿੰਦਾ ਆਖਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ॥ ਪਰ ਘਰੁ ਜੋਹੀ ਨੀਚ ਸਨਾਤਿ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਤਨਿ ਵਸਹਿ ਚੰਡਾਲ ॥ ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ ॥
ਫਾਹੀ ਸੁਰਤਿ ਮਲੂਕੀ ਵੇਸੁ ॥ ਹਉ ਠਗਵਾੜਾ ਠਗੀ ਦੇਸੁ ॥
ਖਰਾ ਸਿਆਣਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਰੁ ॥
ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੪)

Salary is not enough even for food – how else can we meet the rest of the expenses?

8 When they are told that alcohol is very harmful – the consequences (for consuming it) can be really bad – then the reply (we receive) is -

Alcohol is a source of intoxication for yogis and a means of entertainment for kings, emperors, nawabs and the rich. If it is legitimate for these wise and well known people then how can it be bad for poor people like us? We take a sip or two to ward off our worry and anxiety. If we don't do this then the nervous tension in us is bound to increase.

In this way, out of ignorance, we make use of many types of

craftiness
cunning ness
stunts
excuses
frivolous arguments
trivial grounds

to legitimise our illegitimate thoughts and deeds, and by giving our minds a false sense of conviction we are cheating our inner Self and (in the process) making the mind even more filthy. In this way we are adding more fuel to the 'invisible fire' within. This in turn will fan the fire of desire and keep increasing the mental blaze within ourselves.

Gurabani has this to say about this condition of ours –

With my mouth I speak slander, day and night.
I spy on the houses of others-I am such a wretched low-life!
Unfulfilled sexual desire and unresolved anger dwell in my body, like the outcasts who cremate the dead.
I live as a wild hunter, O Creator! ||2||
I make plans to trap others, although I appear gentle.
I am a robber-I rob the world.
I am very clever-I carry loads of sin.
I live as a wild hunter, O Creator! ||3||

L41-15

ਗੋਬਿੰਦ ਹਮ ਐਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ॥
ਜਿਨਿ ਪ੍ਰਭਿ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਥਾ ਦੀਆ ਤਿਸ ਕੀ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਸਾਧੀ ॥
ਪਰਧਨ ਪਰਤਨ ਪਰ ਤੀ ਨਿੰਦਾ ਪਰ ਅਪਬਾਦੁ ਨ ਛੂਟੈ ॥
ਆਵਾਗਵਨੁ ਹੋਤੁ ਹੈ ਫੁਨਿ ਫੁਨਿ ਇਹੁ ਪਰਸੰਗੁ ਤ ਤੂਟੈ ॥
ਜਿਹ ਘਰਿ ਕਥਾ ਹੋਤ ਹਰਿ ਸੰਤਨ ਇਕ ਨਿਮਖ ਨ ਕੀਨੋ ਮੈ ਫੇਰਾ ॥
ਲੰਪਟ ਚੋਰ ਦੂਤ ਮਤਵਾਰੇ ਤਿਨ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਬਸੇਰਾ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਾਇਆ ਮਦ ਮਤਸਰ ਏ ਸੰਪੈ ਮੋ ਮਾਹੀ ॥
ਦਇਆ ਧਰਮੁ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਏ ਸੁਪਨੰਤਰਿ ਨਾਹੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੭੧)

ਜਾਨਿ ਬੂਝ ਕੈ ਬਾਵਰੇ ਤੈ ਕਾਜੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥
ਪਾਪ ਕਰਤ ਸੁਕਚਿਓ ਨਹੀ ਨਹ ਗਰਬੁ ਨਿਵਾਰਿਓ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੨੭)

ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਜਾਨੈ ਸਭ ਬਾਤ ਜਾਨਤ ਹੀ ਅਉਗਨੁ ਕਰੈ ॥
ਕਾਹੇ ਕੀ ਕੁਸਲਾਤ ਹਾਥਿ ਦੀਪੁ ਕੂਏ ਪਰੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੭੬)

(ਚਲਦਾ......

1 *O Lord of the Universe, I am such a sinner!*
God gave me body and soul, but I have not practiced loving devotional worship to Him. ||1||Pause||
Others' wealth, others' bodies, others' wives, others' slander and others' fights - I have not given them up.
For the sake of these, coming and going in reincarnation happens over and over again, and this story never ends. ||2||
That house, in which the Saints speak of the Lord - I have not visited it, even for an instant.
Drunkards, thieves, and evil-doers - I constantly dwell with them. ||3||
Sexual desire, anger, the wine of Maya, and envy - these are what I collect within myself.
Compassion, righteousness, and service to the Guru - these do not visit me, even in my dreams. ||4|| *971*

2 *Know this well, O madman - you have ruined your affairs.*
You did not restrain yourself from committing sins, and you did not eradicate your ego. *727*

3 *Kabeer, the mortal knows everything, and knowing, he still makes mistakes.*
What good is a lamp in one's hand, if he falls into the well? *1376*

Cont: Lekh 42